

RFSU:S SVERIGE- BAROMETER 2011

HUR BRA ÄR DITT
LÄN PÅ SEX, VÅRD
OCH HÄLSA?

SEX ÄR POLITIK *rfsu*

INNEHÅLL

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	5
P-PILLER	7
UNGDOMSMOTTAGNINGAR	10
ABORT	15
STERILISERING	19
INSEMINATION	21
IN VITRO-FERTILISERING: IVF	25

FÖRORD

DETTA ÄR DEN ANDRA upplagan av RFSU:s Sverigebarometer. I år har vi kartlagt skillnader i p-pillersubvention, hur ungdomsmottagningarna håller öppet under sommaren, abortstatistik, skillnader mellan landstingen och regionernas regler för IVF och insemination samt möjligheten att sterilisera sig.

En ny upptäckt är att det råder stora skillnader i möjligheten att sterilisera sig. På vissa ställen finns inte denna vårdtjänst alls, på andra ställen är det väldigt dyrt medan det på annat håll kostar som ett vanligt sjukhusbesök.

Årets resultat är tyvärr ganska lika de vi fann 2010. Särskilt oroväckande är de stora skillnaderna för unga människor. Flera studier bekräftar att det är väldigt viktigt för unga att ha tillgång till ungdomsmottagningar till exempel.* Här kan unga människor få råd och stöd kring frågor om sexualitet, identitet och annat som är viktigt i deras liv. Men på en ungdomsmottagning kan man också få p-piller utskrivna, gratis akut-p-piller och på de flesta håll även gratis kondomer. Det är därför otillfredsställande att RFSU:s genomgång av sommarens öppettider visar att av de 187 ungdomsmottagningar som svarat på vår enkät så kommer 75 procent att ha begränsade öppettider i olika utsträckning under sommaren.

Det finns också studier som visar att unga människor mår allt sämre och är i behov av stöd från olika håll. I betänkande »Ungdomar, stress och psykisk ohälsa«, SOU 2006/77, där detta beskrivs lyfts ungdomsmottagningarna fram som en viktig aktör för unga människors välbefinnande.

Vår barometer visar också, liksom 2010, att skillnaderna i subvention av p-piller skiljer sig mycket åt mellan landstingen. Det betyder att en 19-åring i till exempel Skåne inte betalar någonting för sina p-piller medan en 19-åring i Västerbotten kan få betala upp till 600 kronor per år för sina p-piller beroende på sort. Det kan tyckas vara lite pengar, men för en ung kvinna som kanske fortfarande går på gymnasiet kan priset vara helt avgörande för om hon köper p-piller eller inte.

Även i år har vi gjort ett axplock av frågor. Det finns naturligtvis flera områden som är intressanta att titta närmare på som vi inte har med, och en del av det vi jämfört kan också diskuteras djupare. Men vår förhoppning är att lägessammanställningen ska leda till diskussioner kring varför tillgången till vårdtjänster kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) skiljer sig så åt mellan länen och regionerna. Syftet är helt enkelt att påvisa olikheterna och lyfta fram behovet av att inom ramen för den nationella folkhälsopolitiken ta fram en strategi som täcker in alla frågor som ryms inom begreppet sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, en SRHR-strategi.

För RFSU är sex en fråga om politik. Men sexualpolitiska frågor riskerar ofta att hamna i skymundan. I Sverige har vi en hälso- och sjukvårdspolitik som syftar till att skapa samhällliga förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen, men det är långt kvar tills dess. Detta är ett problem som även uppmärksammats av Sveriges Kommuner och

Landsting (SKL) liksom av socialminister Göran Hägglund. Regeringen och SKL har därför kommit överens om en särskild satsning för en mer jämlik vård som RFSU noga kommer att följa.

Hittills, och trots rekommendationer från flera håll, har socialminister Göran Hägglund inte vidtagit några åtgärder för en SRHR-strategi. I en interpellationsdebatt i juni uttryckte han till och med att en SRHR-strategi inte är vägen att gå för att få till en mer jämlik hälso- och sjukvård på detta område trots att även Folkhälsoinstitutet (FHI) i sitt kunskapsunderlag till Folkhälso-politisk rapport 2010 lyfter fram behovet av en strategi. Att arbetet och ansvaret idag är splittrat försvårar ett effektivt arbete på regional och lokal nivå, skriver de. FHI påtalar liksom RFSU att tillgängligheten till preventivmedel, vård, stöd och rådgivning inom SRHR är väldigt olika runt om i landet och att det är angeläget att jämna ut de stora skillnaderna.

Trots att flesta av de här frågorna beslutas om i respektive landsting/region eller kommun är det dags att socialministern visar politiskt ledarskap i frågorna och ger dem den status de förtjänar. Sexualpolitik bör bli ett eget politikområde och Sverige bör ha en nationell strategi för arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter så att alla får lika förutsättningar i sina liv.

Det ska inte spela roll för hälsan var i landet du bor!

Åsa Regnér

GENERALSEKRETERARE RFSU

* »UngKAB09, Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga« av Ronny Heikki Tikkanen, Jonna Abelsson och Margareta Forsberg, Göteborgs universitet, 2011.
»Ungdomar och sexualitet«, Margareta Forsberg, Folkhälsoinstitutet, 2006.

SAMMANFATTNING

P-PILLER

→ I Skåne är p-piller gratis till och med 20 års ålder, i Blekinge upp till och med 19 år. I Stockholm kostar p-piller 60 kr per år för en person som är 19 år.

→ Västerbotten är det enda landsting som inte subventionerar p-piller alls. Där är kostnaden för ett år 280–600 kr beroende på p-pillersort.

UNGDOMSMOTTAGNINGAR

→ I Västra Götaland finns 59 ungdomsmottagningar, av dem svarade 40 stycken på enkäten. 83 procent har angett att de kommer att ha begränsade öppettider under sommaren.

→ I Stockholm svarade 31 av 40 ungdomsmottagningar på enkäten om öppettider. 67 procent angav att de har begränsade öppettider under sommaren. Endast 10 stycken angav att de har öppet som vanligt.

→ På Gotland finns bara en ungdomsmottagning. Den har öppet som vanligt hela sommaren.

ABORTER 2010

TONÅRSABORTER

→ Flest tonårsaborter utfördes liksom 2009 på Gotland där 32,1 aborter per 1 000 kvinnor upp till 19 år gjordes.

→ I Värmland gjordes 25,5 tonårsaborter per 1 000 kvinnor och i Stockholm 24,6 aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år.

→ Blekinge har lägst andel tonårsaborter i Sverige, där gjordes 14,7 aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år.

TIDIGA ABORTER = MEDICINSKA ABORTER

→ Bland tonåringar var 87 procent av aborterna som gjordes före utgången av vecka nio medicinska.

→ Lägst andel medicinska aborter bland tonåringar gjordes i Dalarna där 73,2 procent av aborterna före utgången av vecka nio var medicinska.

→ Störst andel medicinska aborter före utgången av vecka nio gjordes i Västerbotten, där hela 99,2 procent var medicinska.

ABORTER BLAND KVINNOR 20–24 ÅR

→ I denna åldersgrupp utfördes flest aborter totalt i hela landet, 33,3 per 1 000 kvinnor. För alla åldersgrupper är siffran 20,9 per 1 000 kvinnor.

→ På Gotland gjordes flest aborter i denna åldersgrupp, 42,2 per 1 000 kvinnor.

→ Den lägsta siffran, 25,2 per 1 000 kvinnor finns i Jönköping och Kronoberg.

STERILISERING

→ I Östergötland får kvinnor som vill sterilisera sig betala 13 200 kr för ingreppet, för män är kostnaden 10 400 kr. I Blekinge kostar ingreppet 250 kr för alla.

→ Jämtlänningar, värmlänningar och män på Gotland erbjuds inte alls sterilisering av sina landsting.

INSEMINATION

→ I Västernorrland och Västerbotten får lesbiska par bekosta insemination själva (ca 12 000 kr per försök), heterosexuella par får tre försök till vanlig patientavgift.

→ I Jämtland finansieras inte insemination över huvud taget. Om paret inte blir gravida efter tre egenfinansierade försök får de hjälp med landstingsfinansierad IVF.

→ I Norrbotten, Västernorrland och Västerbotten får kvinnor inte vara äldre än 37 år för att få tillgång till insemination. Maxålder för män är 55 år.

→ På Gotland har kvinnor tillgång till insemination fram tills de fyllt 41 år. Maxålder för män är 56 år.

IN VITRO-FERTILISERING, IVF

→ I Norrbotten och Västerbotten erbjuds ett vanligt försök med IVF till patientavgift upp till 37 år ålder.

→ I Norrbotten och Västerbotten får inte lesbiska dela på försöken.

→ I Norrbotten, Västernorrland, Västerbotten och Jämtland får kvinnor inte vara äldre än 37 år för att få tillgång till IVF. Mannen får vara 55 år.

→ På Gotland har kvinnor tillgång till IVF fram tills de fyllt 41 år. Maxålder för män är 55 år.

RESULTAT – NÅGRA LANDSTING OCH REGIONER

VÄSTERBOTTEN

Lesbiska får betala dyrt för sina inseminationsförsök

→ I Västerbotten får lesbiska betala 12 000 kronor för ett inseminationsförsök.

→ Det par som behöver IVF har bara en chans på sig till vanlig patientavgift. Ytterligare ett försök med frysta embryon är möjligt om det finns ett sådant.

→ Här subventioneras inte p-piller alls och av de fyra ungdomsmottagningarna som finns har två av dem angett att de har begränsade öppettider i sommar.

→ Däremot är Västerbotten det landsting som har högst andel medicinska aborter bland tonåringarna, 99,2 procent av aborterna fram till och med vecka 9.

VÄRMLAND

Utökar nu p-pillersubventionen

→ I Värmland finns 15 ungdomsmottagningar, av dem har sex angett att de kommer att hålla öppet som vanligt under sommaren.

→ Här subventioneras p-piller så att kostnaden ska bli max 300 kronor upp till och med 20 års ålder, men i juni 2011 fattades ett beslut om att höja gränsen till 25 år.

→ Värmland hade näst högst andel tonårsaborter i landet 2010, 25,5 per 1 000 kvinnor. Endast 74,7 av tonårsaborterna som görs före utgången av vecka 9 är medicinska vilket är den näst lägsta siffran i landet.

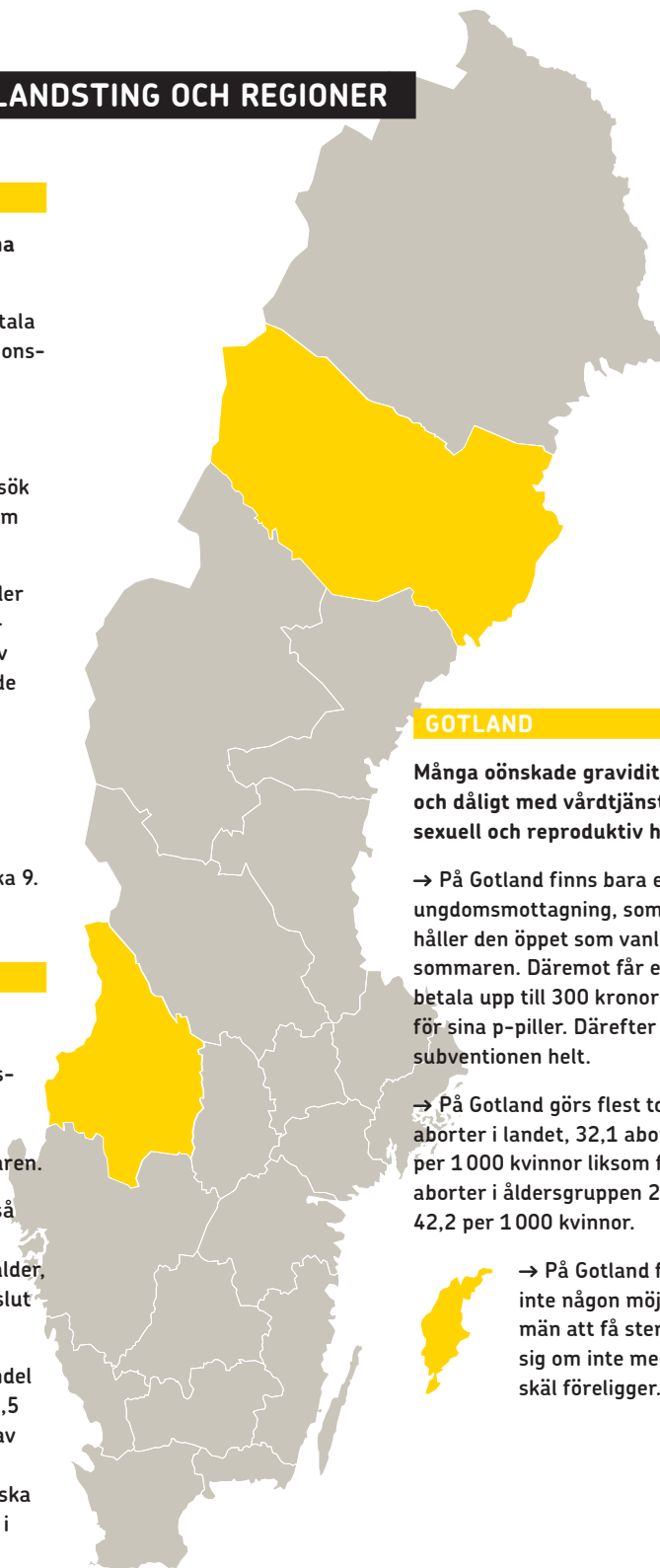
GOTLAND

Många oönskade graviditeter och dåligt med vårdtjänster kring sexuell och reproduktiv hälsa

→ På Gotland finns bara en ungdomsmottagning, som tur är håller den öppet som vanligt hela sommaren. Däremot får en 19-åring betala upp till 300 kronor per år för sina p-piller. Därefter upphör subventionen helt.

→ På Gotland görs flest tonårsaborter i landet, 32,1 aborter per 1 000 kvinnor liksom flest aborter i åldersgruppen 20–24 år, 42,2 per 1 000 kvinnor.

→ På Gotland finns inte någon möjlighet för män att få sterilisera sig om inte medicinska skäl föreligger.

P-PILLER

Yasmine som är 18 och bor Lund betalar ingenting för sina p-piller. Däremot kostar det 600 kronor per år för Rebecka i Umeå. Hur rimmar det med att skapa god hälsa på lika villkor för hela befolkningen?

DE OLIKA LANDSTINGENS och regionernas subventionering av p-piller är liksom 2010 väldigt varierande. P-piller och motsvarande preventivmedel som minipiller, p-stav med mera, subventioneras för unga kvinnor i samtliga län och regioner med undantag för Västerbotten. Subventionens storlek och till vilken ålder p-piller subventioneras ser olika ut runt om i landet. Det leder till att en ung kvinna kan få betala från ingenting upp till 600 kronor per år för p-piller. Att kostnaden varierar på det sättet har att göra med tre saker: hur stor subventionen är, upp till vilken ålder subventionen gäller och vilket p-piller du väljer.

→ RFSU vill att alla hormonella preventivmedel ska vara gratis för unga människor upp till 25 år.

Ett liknande förslag framfördes i den utredning som Anders Milton gjorde på uppdrag av socialdepartementet, *Bättre förutsättningar för det förebyggande arbetet*, 2009. I den föreslogs bland annat att p-piller ska subventioneras så att egenavgiften för kvinnor upp till 25 år hamnar på 200 kronor per år. Förslaget var ett av flera för att minska antalet oönskade graviditeter och sexuellt överförda infektioner. Rapporten var beställd av socialminister Göran Hägglund, men än idag är inga av Anders Miltons förslag genomförda.

SKILLNADER I KOSTNAD FÖR P-PILLER FÖR EN 19-ÅRING

→ Billigast är det i Blekinge och Skåne för en 19-åring eftersom p-piller är gratis till och med 19 års ålder i Blekinge och till och med 20 års ålder i Skåne.

→ Näst billigast är Stockholm där p-piller kostar 60 kr per år för en person som är 19 år.

→ I Västerbotten, som inte subventionerar p-piller är kostnaden för en 19-åring ett år 280 kr till 600 kr beroende på p-pillersort.

→ På Gotland betalar kvinnan upp till 300 kronor per år, till och med 19 års ålder.

SKILLNADER I KOSTNAD FÖR P-PILLER FÖR EN 23-ÅRING

För 23-åringar är det dyrare med p-piller, eftersom många landstings och regioners subventioner upphör tidigare. Men även här finns det stora skillnader. Vissa landsting slutar att subventionera p-piller då kvinnan fyllt 19 år, i andra får kvinnor ta del av subventioneringen upp till och med 24 års ålder.

→ Billigast är det i Västmanland där p-piller kostar 100 kr per år till och med 24 års ålder.

→ Näst billigast är Väster-norrland där kvinnor betalar 30 procent själva till och med 23 års ålder. Det innebär 95–200 kr per år, beroende på p-pillersort.

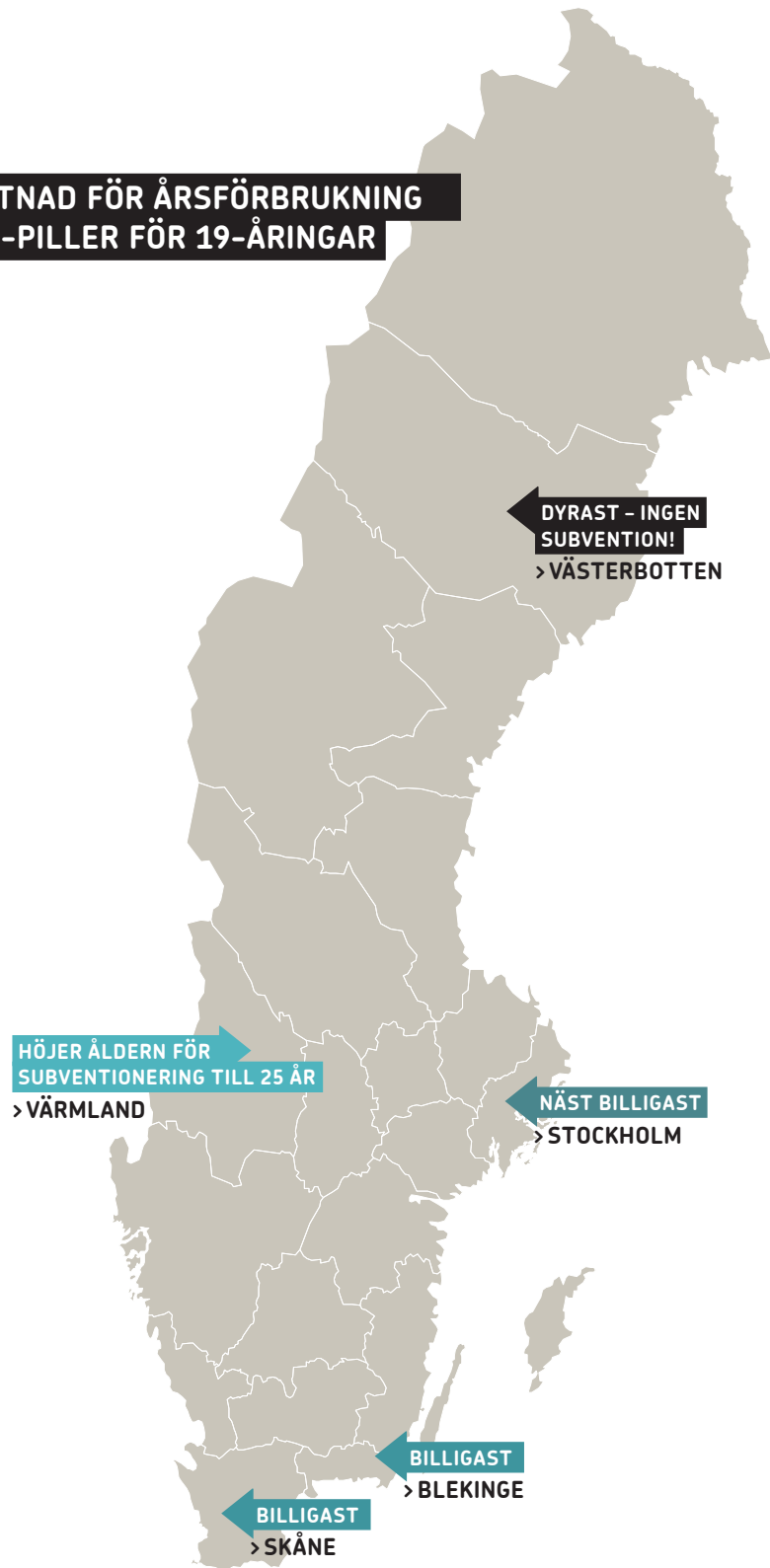
→ I Jämtlands län betalar kvinnorna halva kostnaden själva upp till och med 24 års ålder. Det innebär 140–300 kr per år, beroende på p-pillersort.

→ I samtliga övriga landsting och regioner betalar 23-åringar fullt pris, det vill säga 280–600 kr per år beroende på p-pillersort.

Länsnamn	Subvention	Till och med ålder	Kostnad för en 19-åring/år	Kostnad för en 23-åring/år
Blekinge	Ja	19 år	0	280–600 kr
Dalarna	Ja	19 år	100	280–600 kr
Gotland	Ja	19 år	max 300 kr	280–600 kr
Gävleborg	Ja	20 år	100	280–600 kr
Halland	Ja	19 år	150	280–600 kr
Jämtland	Ja	24 år	140–300 kr	140–300 kr
Jönköping	Ja	20 år	200–300 kr	280–600 kr
Kalmar	Ja	20 år	120	280–600 kr
Kronoberg	Ja	19 år	240–340 kr	280–600 kr
Norrbottnen	Ja	21 år	140–300 kr	280–600 kr
Skåne	Ja	20 år	0	280–600 kr
Stockholm	Ja	22 år	60	280–600 kr
Södermanland	Ja	21 år	170–270 kr	280–600 kr
Uppsala	Ja	19 år	100	280–600 kr
Värmland*	Ja	20 år	140–300 kr	280–600 kr
Västerbotten	Nej	-	280–600 kr	280–600 kr
Västernorrland	Ja	23 år	95–200 kr	95–200 kr
Västmanland	Ja	24 år	100	100 kr
Västra Götaland	Ja	19 år	100	280–600 kr
Örebro	Ja	20 år	170	280–600 kr
Östergötland	Ja	19 år	100	280–600 kr

* Den 15 juni meddelade Värmland att man beslutat att subventionera p-piller fram till och med 25 års ålder. Den ökade subventionen gäller från och med 1 januari 2012.

**KOSTNAD FÖR ÅRSFÖRBRUKNING
AV P-PILLER FÖR 19-ÅRINGAR**

UNGDOMS- MOTTAGNINGAR

Det kan bli svårt att hitta en öppen ungdomsmottagning i sommar.

RFSU HAR UNDER många år lyft fram problem med att landets ungdomsmottagningar stänger helt eller delvis under sommaren. I vissa städer slås mottagningar ihop under perioder vilket kan leda till att unga måste ta sig till en ungdomsmottagning de inte besökt förr. I andra områden stänger ungdomsmottagningarna helt och de unga får söka sig utanför sin stadsdel, eller till och med resa till en annan kommun för att hitta en öppen ungdomsmottagning.

Förra årets Sverigebarmeter visade att antalet ungdomsmottagningar/unga som finns i landets län varierar stort. I år har vi tittat på öppettiderna och resultaten visar att tillgängligheten är betydligt sämre under sommaren än under övriga året.

Det är väldigt angeläget att ungdomsmottagningarna har resurser så att de kan hålla öppet som vanligt under sommaren då de sexuella kontakterna med stor sannolikhet ökar. Flera studier visar att ungdomsmottagningarna är oerhört viktiga för unga. På mottagningarna har man möjlighet att testa sig och att hämta gratis kondomer, liksom gratis akut-p-piller vilket spelar roll för risken för spridning av klamydia liksom för oönskade graviditeter. Siffror från Smittskyddsinstitutet visar att antalet upptäckta klamydia-infektioner ökar under de första höstmånaderna.

I den rapport som socialminister Göran Hägglund beställde och fick 2009 från Anders Milton, där han utrett hur oönskade graviditeter och sexuellt överförbara infektioner ska minska, påpekas också vikten av att ungdomsmottagningarna håller öppet året runt.

I en färsk studie från Göteborgs universitet om unga och sexualitet, UngKAB09, angav även de flesta unga själva att lättillgängliga mottagningar är en viktig förutsättning för det förebyggande arbetet.

→ RFSU UPPMANAR regering, kommuner och landsting att säkerställa tillräckliga resurser så att landets ungdomsmottagningar kan vara tillgängliga för alla unga, hela året.

BEGRÄNSADE ÖPPETTIDER

I samband med sammanställningen av denna Sverigebarmeter skickade vi ut en enkät till landets 270 ungdomsmottagningar, nästan 70 procent (187 stycken) svarade.

→ Tre fjärdedelar av alla ungdomsmottagningar i landet har stängt och/eller begränsade öppettider någon period under sommaren.

→ Nästan 20 procent har stängt i minst fyra veckor. Endast 25 procent av de som svarade, 48 stycken, har öppet som vanligt under sommaren.

→ I Blekinge har ingen av de ungdomsmottagningar som svarat på enkäten öppet som vanligt.

→ Av Dalarnas 16 ungdomsmottagningar svarade 12. Alla har begränsade öppettider under sommaren.

→ I Stockholm finns 40 ungdomsmottagningar, av dem svarade 31 stycken. 21 av dem har begränsade öppettider under sommaren.

→ I enkäten har vi inte frågat om det finns någon närliggande ungdomsmottagning som är öppen, så är säkert fallet i några städer.

KÄLLOR

Adresserna är hämtade från umo.se
RFSU:s enkät »Ungdomsmottagningarnas öppettider i sommar«

Tikkanen, Ronny Heikki, Abellsson, Jonna, Forsberg, Margareta, UngKAB09: »Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga«, Skriftserien 2011:1, Göteborgs universitet, Institutionen för Socialt Arbete.

Se <http://gupea.ub.gu.se/handle/2077/25017>

**HÄR HAR UNGDOMSMOTTAGNINGARNA
STÄNGT 4 VECKOR ELLER MER
I SOMMAR**

UNGDOMSMOTTAGNINGARNAS ÖPPETTIDER SOMMAREN 2011

JA = begränsade öppettider och/eller stängt upp till och med 3 veckor. JA + angivna veckor/sommarlov = helt stängt 4 veckor eller mer.

Landsting/region	Ungdomsmottagning	Begränsade öppettider och/eller stängt
Blekinge	Karlshamn Ungdomsmottagning	JA
Blekinge	Karlskrona Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Blekinge	Olofström Ungdomsmottagning	JA
Blekinge	Ronneby Ungdomsmottagning	JA
Blekinge	Sölvesborgs Ungdomsmottagning	JA
Dalarna	Morskan med killmottagning, Sälen	EJ SVAR
Dalarna	Ungdomsmottagningen Avesta	JA, v 30-33
Dalarna	Ungdomsmottagningen Borlänge	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen Falun	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen Gagnef	EJ SVAR
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Hedemora	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Leksand	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Ludvika	EJ SVAR
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Malung, Sälen	JA, v 26-33
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Mora	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Orsa	EJ SVAR
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Rättvik	JA
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Smedjebacken	JA, v 26-29
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Säter	JA, v 26-32
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Vansbro	JA, under sommarlovet
Dalarna	Ungdomsmottagningen i Älvdalen	JA, v 25-30
Gotland	Visby ungdomsmottagning	ÖPPET
Gävleborg	Gävle Ungdomsmottagning	ÖPPET
Gävleborg	Hofors Ungdomsmottagning	JA
Gävleborg	Hudiksvalls ungdomsmottagning	ÖPPET
Gävleborg	Ockelbo Ungdomsmottagning	JA
Gävleborg	Ovanåkers Ungdomsmottagning, Edsbyn	EJ SVAR
Gävleborg	Sandvikens Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Gävleborg	Ungdomsmottagningen Bollnäs	JA
Gävleborg	Ungdomsmottagningen Ljusdal	EJ SVAR
Gävleborg	Ungdomsmottagningen Söderhamn	EJ SVAR
Halland	Falkenbergs ungdomsmottagning	JA
Halland	Ungdomsmottagning Laholm	JA
Halland	Ungdomsmottagningen Halmstad	ÖPPET
Halland	Ungdomsmottagningen Hyltebruk	JA
Halland	Ungdomsmottagningen Kungsbacka	ÖPPET
Halland	Ungdomsmottagningen Varberg	ÖPPET
Jämtland	Björkhammars Ungdomsmottagning, Hammarstrand	EJ SVAR
Jämtland	Härjedalen Ungdomsmottagning, Sveg	EJ SVAR
Jämtland	Ungdomsmottagningen i Krokoms	ÖPPET
Jämtland	Östersund Ungdomsmottagning	ÖPPET
Jönköping	Ungdomsmottagning Skillingaryd	JA, v 27-31
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Eksjö	ÖPPET
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Gislaved	JA, v 26-33
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Jönköping	JA
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Mullsjö	JA sommarlovet
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Nässjö	JA, v 26-32
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Sävsjö	ÖPPET
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Tranås	JA
Jönköping	Ungdomsmottagningen i Vetlanda	JA, v 26-33
Jönköping	Ungdomsmottagningen Värnamo	JA, v 26-32
Kalmar	Färjestadens ungdomsmottagning	ÖPPET
Kalmar	Hultsfred Ungdomsmottagning	ÖPPET
Kalmar	Högsby Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Kalmar	Kalmar Ungdomsmottagning	JA
Kalmar	Mönsterås Ungdomsmottagning	JA, v 30-33
Kalmar	Nybro Ungdomsmottagning	JA, v 28-31
Kalmar	Torsås Ungdomsmottagning	JA, v 26-33
Kalmar	Ungdomsmottagningen Gamleby	JA, v 30-33
Kalmar	Ungdomsmottagningen i Borgholm	ÖPPET
Kalmar	Ungdomsmottagningen i Emmaboda	JA
Kalmar	Ungdomsmottagningen Oskarshamn	JA
Kalmar	Vimmerby Ungdomsmottagning	ÖPPET
Kalmar	Västerviks Ungdomsmottagning	JA
Kronoberg	Lenhovda Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Kronoberg	Lessebo Familjecentralen	EJ SVAR
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Alvesta	JA, v 25-32
Kronoberg	Ungdomsmottagningen i Älmhult	EJ SVAR
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Ljungby	JA, v 25-32
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Markaryd	EJ SVAR
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Tingsryd	EJ SVAR
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Växjö	JA
Kronoberg	Ungdomsmottagningen Åseda	JA, v 25-33
Norrbottnen	Gällivare Ungdomsmottagning	JA
Norrbottnen	Haparanda Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Norrbottnen	Kalix Ungdomsmottagning	JA, hela sommaren
Norrbottnen	Kiruna ungdomsmottagning	JA
Norrbottnen	Luleå Ungdomsmottagning	ÖPPET
Norrbottnen	Ungdomsmottagning Piteå	JA
Norrbottnen	Ungdomsmottagning Älvsby Vårdcentral, Älvsbyn	EJ SVAR
Norrbottnen	Ungdomsmottagningen Boden	EJ SVAR
Norrbottnen	Ungdomsmottagningen i Arjeplog	JA, v 24-32
Norrbottnen	Ungdomsmottagningen i Arvidsjaur	JA, hela sommarlovet
Norrbottnen	Ungdomsmottagningen i Jokkmokk	EJ SVAR
Skåne	Bjuvs Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Eslövs Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Helsingborgs ungdomsmottagning	ÖPPET
Skåne	Hässleholms ungdomsmottagning	JA, v 27-30
Skåne	Simrishamns ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Svedalas ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Tomelilla Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Trelleborgs Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagning Kristianstad	ÖPPET
Skåne	Ungdomsmottagningen i Lund	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagningen Klippan	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagningen Landskrona	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagningen Lönne, Malmö	JA
Skåne	Ungdomsmottagningen Rooseum, Malmö	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagningen Triangeln, Malmö	EJ SVAR
Skåne	Ungdomsmottagningen Ängelholm	JA
Skåne	Vellinge ungdomsmottagning	EJ SVAR
Skåne	Ystads Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Stockholm	Botkyrka Ungdomsmottagning, Norsborg	JA
Stockholm	Gullmarsplans Ungdomsmottagning	JA

Landsting/region	Ungdomsmottagning	Begränsade öppettider och/eller stängt
Stockholm	Haninge Ungdomsmottagning, Handen	JA
Stockholm	Järva Ungdomsmottagning, Kista	ÖPPET
Stockholm	Mörby Ungdomsmottagning, Danderyd	EJ SVAR
Stockholm	Nacka Ungdomsmottagning	ÖPPET
Stockholm	RFSU Kliniken, Stockholm	EJ SVAR
Stockholm	Rågsveds Ungdomsmottagning, Bandhagen	EJ SVAR
Stockholm	Sesam-mottagningen, Huddinge	EJ SVAR
Stockholm	Sesam-mottagningen, Solna	EJ SVAR
Stockholm	Stadsmissionens Ungdomsmottagning, Stockholm	ÖPPET
Stockholm	Stockholms Skolors Ungdomsmottagning	ÖPPET
Stockholm	Sundbybergs ungdomsmottagning	JA
Stockholm	Södermalms Ungdomsmottagning	ÖPPET
Stockholm	Sösam Södersjukhuset, Stockholm	EJ SVAR
Stockholm	Tjej och killmottagningen Maria ungdom	JA
Stockholm	Tyresö Ungdomsmottagning	JA
Stockholm	Ungdomsmottagning Salem, Rönninge	JA
Stockholm	Ungdomsmottagning Täby	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen Ekerö	ÖPPET
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Farsta	EJ SVAR
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Huddinge	ÖPPET
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Järfälla kommun	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Midsommar-kransen, Hägersten	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Märsta Sigtuna	EJ SVAR
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Skärholmen	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Solna	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen i Åkersberga	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen Järna	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen Lidingö	EJ SVAR
Stockholm	Ungdomsmottagningen Norrmalm, Östermalm, Kungsholmen	EJ SVAR
Stockholm	Ungdomsmottagningen Norrtälje	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen Nynäshamn	JA, v 28-31
Stockholm	Ungdomsmottagningen Sollentuna Kommun	JA
Stockholm	Ungdomsmottagningen Södertälje	ÖPPET
Stockholm	Ungdomsmottagningen Upplands Bro, Kungsängen	JA, v 29-32
Stockholm	Ungdomsmottagningen Upplands Väsby	JA, v 28-31
Stockholm	Vallentuna Ungdomsmottagning	JA
Stockholm	Värmdö Ungdomsmottagning, Gustavsberg	JA
Stockholm	Västerorts ungdomsmottagning, Vällingby	ÖPPET
Södermanland	Flens Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Gnesta Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Katrineholms Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Nyköpings Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Oxelösunds Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Strängnäs Ungdomsmottagning	JA
Södermanland	Ungdomsmottagning Trosa	JA
Södermanland	Ungdomsmottagningen Eskilstuna	JA
Södermanland	Vingåker Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Uppsala	Bälsta ungdomsmottagning	EJ SVAR
Uppsala	Enköpings Ungdomsmottagning	JA
Uppsala	Flogsta Ungdomsmottagning, Uppsala	ÖPPET
Uppsala	Gottsunda Ungdomsmottagning, Uppsala	JA
Uppsala	Knivsta ungdomsmottagning	ÖPPET
Uppsala	Skutskärs ungdomsmottagning	JA
Uppsala	Sävja ungdomsmottagning, Uppsala	JA
Uppsala	Tierps ungdomsmottagning	JA
Uppsala	Ungdomshälsan, Uppsala	ÖPPET
Uppsala	Ungdomsmottagningen Gimo	JA
Värmland	Druvan, KARLSTAD	JA
Värmland	Hagfors Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Värmland	Kils Ungdomsmottagning	ÖPPET
Värmland	Munkfors Ungdomsmottagning	JA, v 26-32
Värmland	Sjösala Ungdomsmottagning, Vålberg	EJ SVAR
Värmland	Skoghalls Ungdomsmottagning,	EJ SVAR
Värmland	Storfors Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Värmland	Sunne Ungdomsmottagning	JA
Värmland	Ungdomsmottagning Säffle	JA, v 27-32
Värmland	Ungdomsmottagningen Arvika	JA
Värmland	Ungdomsmottagningen Filipstad	ÖPPET
Värmland	Ungdomsmottagningen Forshaga	ÖPPET
Värmland	Ungdomsmottagningen Kristinehamn	ÖPPET
Värmland	Ungdomsmottagningen Torsby	JA, v 24-33
Värmland	Ungdomsmottagningen Vårdcentralen Grums	ÖPPET
Värmland	Ungdomsmottagningen Årjäng	ÖPPET
Västerbotten	Umeå Ungdomsmottagning	JA
Västerbotten	Ungdomsmottagningen i Lycksele	ÖPPET
Västerbotten	Ungdomsmottagningen i Skellefteå	JA
Västerbotten	Ungdomsmottagningen Vännäs Familjecenter	EJ SVAR
Västernorrland	Härnösands Ungdomsmottagning	JA
Västernorrland	Ungdomsmottagningen Frejas, Kramfors	JA
Västernorrland	Ungdomsmottagningen Sollefteå	JA
Västernorrland	Ungdomsmottagningen Sundsvall	EJ SVAR
Västernorrland	Ungdomsmottagningen Timrå	EJ SVAR
Västernorrland	Ungdomsmottagningen Ånge	ÖPPET
Västernorrland	Örnsköldsviks ungdomsmottagning	ÖPPET
Västmanland	Hallstahammars Ungdomsmottagning	JA 28-31
Västmanland	Ungdomsmottagning Arboga	JA
Västmanland	Ungdomsmottagning Kolbäck	EJ SVAR
Västmanland	Ungdomsmottagning Kungsör	EJ SVAR
Västmanland	Ungdomsmottagning Köping	EJ SVAR
Västmanland	Ungdomsmottagning Sala	JA
Västmanland	Ungdomsmottagning Västerås	ÖPPET
Västmanland	Ungdomsmottagningen Fagersta	JA
Västmanland	Ungdomsmottagningen i Surahammar	JA
Västra Götaland	Ale ungdomsmottagning, Nödinge	JA
Västra Götaland	Alingsås Ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Angereds Barnmorskemottagning	ÖPPET
Västra Götaland	Borås ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Falköpings Ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Färgelanda ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Grästorps ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Gullspångs ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Götene Ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Kyrkans Ungdomsmottagning, Göteborg	JA
Västra Götaland	Lerums ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Lidköping ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Lilla Edets ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Lysekils ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Nossebro Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Orust ungdomsmottagning, Henån	JA
Västra Götaland	Partille Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Sesammottagningen Göteborg	JA, v 26-33

Landsting/region	Ungdomsmottagning	Begränsade öppettider och/eller stängt
Västra Götaland	Strömstads ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Tidaholm Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Tjörns Ungdomsmottagning, Källekärr	JA, v 29-32
Västra Götaland	Tonårsmottagningen Torslanda	JA
Västra Götaland	Tranemo Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Trollhättans Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Uddevalla Ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Ungdomshälsan, Stenungsund	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagning Hunnebostrand	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagning Kungshamn	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagning Tanum, Tanumshede	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Bollebygd	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Centrum, Göteborg	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Edsgärdet	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Gamlestaden, Göteborg	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Herrljunga	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Hisingen, Göteborg	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Hjo	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen i Kungälv	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Karlsborg	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Källered & Mölndal	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Mariestad	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Mellerud	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen MUM, Göteborg	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Munkedal	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Mölnlycke	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Nygård, Bengtsfors	JA, v 29-32
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Skara	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Skene	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Skövde	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Spindeln, Töreboda	JA, v 26-31
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Svenljunga	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Tibro	ÖPPET
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Ulricehamn	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Vårgårda	EJ SVAR
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Vänersborg	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Väst, Göteborg	JA
Västra Götaland	Ungdomsmottagningen Öster, Göteborg	JA, v 28-32
Västra Götaland	Vara Ungdomsmottagning	EJ SVAR
Västra Götaland	Åmåls Ungdomsmottagning	JA
Västra Götaland	Öckerö ungdomsmottagning	EJ SVAR
Örebro	Barnmorskemottagning, Kumla vårdcentral	EJ SVAR
Örebro	Lindesbergs ungdomsmottagning	EJ SVAR
Örebro	Ungdomsmottagningen i Hallsberg	EJ SVAR
Örebro	Ungdomsmottagningen i Karlskoga	EJ SVAR
Örebro	Ungdomsmottagningen Knuffen, Örebro	EJ SVAR
Östergötland	Ungdomshälsan Finspång	JA
Östergötland	Ungdomshälsan Mjölby	EJ SVAR
Östergötland	Ungdomshälsan Motala	JA (killmott. stängd)
Östergötland	Ungdomshälsan Norrköping	EJ SVAR
Östergötland	Ungdomsmottagningen i Linköping	JA
Östergötland	Ungdomsmottagningen Kisa	EJ SVAR
Östergötland	Ungdomsmottagningen Söderköping	ÖPPET
Östergötland	Ungdomsmottagningen Valdemarsvik	JA
Östergötland	Ungdomsmottagningen Åtvidaberg	EJ SVAR

En del av de mottagningar som får RFSU:s enkät är inga renodlade ungdomsmottagningar, t ex RFSU-kliniken. Det kan vara anledningen till att de inte svarat på enkäten.

ABORT

Stora skillnader i antalet medicinska aborter.

Socialstyrelsens siffror för aborter 2010 visar att tonårsaborterna minskade förra året samtidigt som det totala antalet aborter ökade något. Sammanlagt utfördes 37 693 aborter i fjol, vilket innebar en ökning från 20,8 till 20,9 aborter per 1 000 kvinnor jämfört med 2009. Siffrorna visar också att aborterna i åldersgruppen 20–24 år minskade något 2010.

De vanligaste metoderna för en abort är medicinsk abort och kirurgisk abort. De medicinska aborterna kan göras före utgången av vecka nio och rekommenderas i första hand för tidiga aborter. Den andra metoden, kirurgiska aborter kan göras upp till tolfte veckan.

Vid en medicinsk abort får kvinnan hormontabletter som framkallar ett missfall. Aborten utförs i två steg och inleds på sjukhuset där kvinnan får ta de första tabletterna. En till tre dagar senare tar kvinnan andra hormontabletter antingen hemma eller på sjukhuset.

Det går också att göra en kirurgisk abort fram till och med vecka 12. En kirurgisk abort görs genom en så kallad skrapning. Vid detta ingrepp används lokalbedövning eller narkos, ibland efter några timmars förbehandling med hormon.

Antalet aborter och vilka metoder som används skiljer sig stort mellan landets olika landsting och regioner.

→ RFSU TYCKER att kvinnor ska ha rätt att välja abortmetod. Det är därför viktigt att landstingen ser till att abortköerna är så korta att kvinnan verkligen får denna möjlighet.

Ett sätt är att ge barnmorskor möjlighet att ta hand om hela processen kring de medicinska aborterna. Detta är en fråga som RFSU länge jobbat med och 2008 skrev Socialstyrelsen i rapporten *Medicinska aborter, fördelning av arbetsuppgifter – praxis och regelverk* att det inom ramen för dagens regelverk är möjligt att ge barnmorskor större roll i abortprocessen. Att följa upp i vilken utsträckning de fått denna möjlighet skulle möjligen leda till att de medicinska aborterna ökar ytterligare.

ANTAL ABORTER TOTALT

Antalet aborter per 1 000 kvinnor 15–44 år varierar mellan 15,3–24,5 runt om i landet. I riket görs 20,9 aborter per 1 000 kvinnor.

Flest aborter per 1 000 kvinnor i åldern 15–44 år 2010:

→ På Gotland utfördes 24,5 aborter, i Stockholm 24,2 aborter och i Norrbotten 23,1 aborter per 1 000 kvinnor.

Lägst antal aborter per 1 000 kvinnor i åldern 15–44 år 2010:

→ I Kronoberg utfördes 15,3, i Jönköping 15,4 aborter och i Blekinge 15,9 aborter per 1 000 kvinnor.

ABORTER BLAND KVINNOR 20–24 ÅR

→ I denna åldersgrupp utfördes flest aborter totalt i hela landet 2010, 33,3 per 1 000 kvinnor.

→ På Gotland gjordes de flesta aborterna i denna åldersgrupp, 42,2 per 1 000 kvinnor.

→ Den lägsta siffran, 25,2 per 1 000 kvinnor finns i Jönköping och Kronoberg.

MEDICINSKA ABORTER

Under 2010 genomfördes drygt 78 procent av alla aborter före utgången av nionde graviditetsveckan, det vill säga tidigt i graviditeten. Av dessa var 87,5 procent medicinska aborter. I några landsting och regioner är nästan alla aborter före utgången av nionde graviditetsveckan medicinska, i andra endast tre fjärdedelar.

Lägst andel medicinska aborter före utgången av nionde graviditetsveckan:

→ I Värmland är 74,9 procent av aborterna medicinska, i Stockholm 80,7 procent och i Västmanland 82,7 procent.

Högst andel medicinska aborter före utgången av nionde graviditetsveckan:

→ I Kalmar är 98 procent av aborterna medicinska, i Jönköping 97 procent och i Gävleborg 96,9 procent. I de här landstingen är också andelen medicinska tonårsaborter högre än riksgenomsnittet.

TONÅRSABORTER

Under 2010 utfördes sammanlagt 6 390 aborter bland unga upp till och med 19 år. Antalet tonårsaborter per 1 000 kvinnor har minskat från 22,5 aborter 2009 till 20,9 aborter 2010.

Antalet tonårsaborter varierar betydligt mer mellan olika delar i landet än det totala antalet aborter. För denna grupp spänner siffrorna från 14,7 till 32,1 aborter per 1 000 kvinnor.

Flest aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år 2010:

→ På Gotland utfördes 32,1 aborter, i Värmland 25,5 aborter och i Stockholm 24,6 aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år.

Lägst antal aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år 2010:

→ I Blekinge utfördes 14,7 aborter, i Kronoberg 14,9 aborter och i Jönköping 15,7 aborter per 1 000 kvinnor upp till och med 19 år.

MEDICINSKA ABORTER – TONÅRINGAR

Bland tonåringar var 87 procent av aborterna som gjordes före utgången av vecka nio medicinska men det råder stora skillnader i landet. Medicinska aborter rekommenderas för tidiga aborter eftersom de medför mindre risker för kvinnan, de är också billigare att genomföra. Men det viktigaste är att kvinnan inte behöver vänta så länge på att få en abort genomförd att hon inte har möjlighet att själv välja metod.

→ Lägst andel medicinska aborter bland tonåringar gjordes i Dalarna där 73,2 procent av aborterna före utgången av vecka nio var medicinska 2010, vilket är en ökning med 3 procentenheter från 2009.

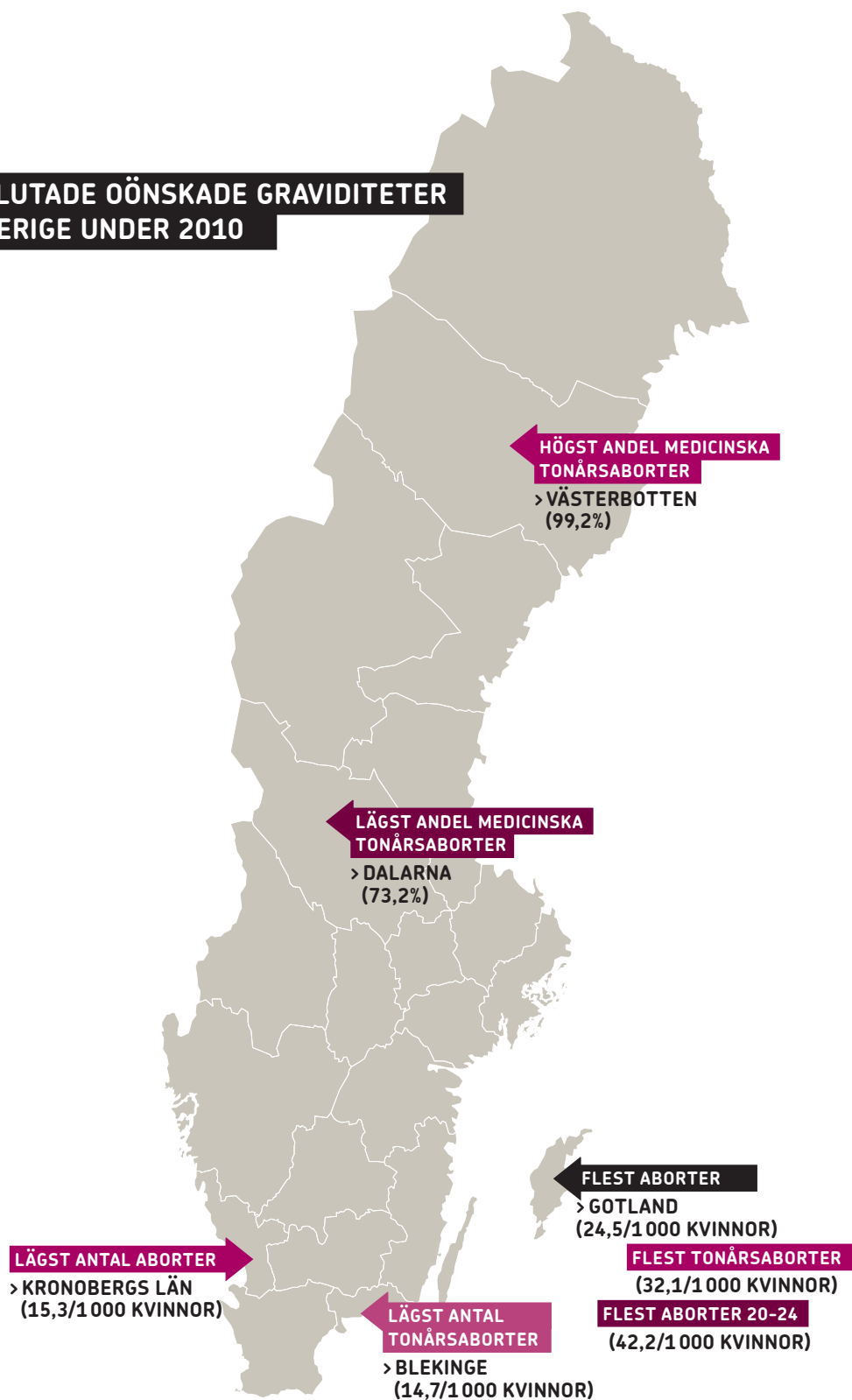
→ I Värmland var 74,7 procent av tonårsaborterna före utgången av vecka nio medicinska 2010, vilket innebär en minskning från 76,2 procent 2009.

→ Störst andel medicinska tonårsaborter före utgången av vecka nio gjordes i Västerbotten, hela 99,2 procent.

KÄLLOR

»Harmonisering av landstingens regler – nulägesbeskrivning«, promemoria den 17 juni 2010 av SKL.
<http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikefteramne/aborter>

AVSLUTADE ÖNSKADE GRAVIDITETER I SVERIGE UNDER 2010

ANTALET ABORTER I SVERIGE 2010

Länsnamn	Antal aborter totalt	Andel (%) medicinska aborter to m v. 9	Antal aborter per 1000 kvinnor	Antal aborter 20-24 år per 1000 kvinnor	Antal aborter upp to m 19 år per 1000 kvinnor	Andel (%) medicinska aborter to m v. 9 upp to m 19 år
Blekinge	417	87,9	15,9	29	14,7	84,8
Dalarna	1 013	83,3	21,4	33,9	23,3	73,2
Gotland	245	95,9	24,5	42,2	32,1	96,4
Gävleborg	960	96,9	20,0	36,9	20,4	98,6
Halland	903	93,2	16,6	27,7	18,6	90,5
Jämtland	500	96,7	22,5	34,1	20,5	96,7
Jönköping	966	97,0	15,4	25,2	15,7	97,4
Kalmar	673	98,0	16,7	27,2	16,7	97
Kronoberg	513	96,4	15,3	25,2	14,9	97,2
Norrbottnen	977	92,3	23,1	39,6	23,8	88
Skåne	4 755	93,7	19,4	30,7	19,5	94,2
Stockholm	10 390	80,7	24,2	38,7	24,6	77,4
Södermanland	1 100	94,7	22,8	38,9	23,9	93
Uppsala	1 300	89,5	18,8	28,1	17,7	81,8
Värmland	1 056	74,9	22,1	32,4	25,5	74,7
Västerbotten	860	96,5	17,3	26,4	19,8	99,2
Västernorrland	893	93,8	21,4	37,1	23,1	96,1
Västmanland	841	82,7	18,2	32,6	17,4	95,6
Västra Götaland	5 983	82,8	19,4	31,4	19,5	84,1
Örebro	1 105	95,0	21,0	32,6	19,4	96,6
Östergötland	1 492	95,0	18,3	27	17,6	94,4
Okänt län eller ej folkbokförd i Sverige	751					
Hela Riket	37 693	87,5	20,9	33,3	20,9	87,1

STERILISERING

**Vad har jämmtänningar, värmtänningar och män på Gotland gemensamt?
Jo, till skillnad från boende i andra län erbjuds de inte sterilisering av
de landsting de tillhör.**

I AUGUSTI 2009 inkom en anmälan till Justitieombudsmannen (JO) eftersom politikerna beslutat att Värmlands läns landsting inte ska inte erbjuda steriliseringar, om de inte måste göras av medicinska skäl. Detta menade anmälaren stred mot hälso- sjukvårdslagen. JO lämnade över frågan till Socialstyrelsen och i januari 2011 gjorde JO följande uttalande:

»Socialstyrelsen har i sitt remissvar redogjort för tillämplig lagstiftning och konstaterat att landstingen är skyldiga att erbjuda sterilisering oavsett om ingreppet är medicinskt betingat eller inte. Jag delar styrelsens bedömning och vill endast tillägga följande.

Landstingsstyrelsen har som skäl för att inte längre erbjuda sterilisering utan medicinsk indikation angivit att sådana ingrepp är så lågt prioriterade inom landstinget att de i praktiken knappast utförs. Innebörden av tillämplig lagstiftning är dock att landstingen är skyldiga att utföra steriliseringar även om de inte är medicinskt betingade. Det är således inte möjligt för ett landsting att helt upphöra med att erbjuda denna typ av ingrepp. Landstinget borde därför inte ha fattat beslut med det innehållet.«

Det är alltså enligt JO och Socialstyrelsen inte rimligt att denna typ av sjukvård inte utförs inom landstingen. RFSU:s genomgång visar att vem som kan sterilisera sig och till vilken kostnad skiljer sig åt beroende på var i landet du bor. Prisskillnaden är stor upp till 13 000 kr, och allra dyrast är det för kvinnor.

Detta är ytterligare ett exempel på hur olika vi behandlas i Sverige beroende på var i landet vi bor, och ett argument för att det behövs en nationell strategi för att säkerställa en jämlik vård för alla.

TILLGÄNGLIGHET OCH PRIS SKILJER SIG KRAFTIGT

→ Ordinarie patientavgift används i 11 av regionerna och landstingen som erbjuder sterilisering för kvinnor, och i 10 av regionerna och landstingen som erbjuder sterilisering för män.

→ I Östergötland får kvinnor som vill sterilisera sig betala 13 200 kr för ingreppet och män 10 400 kr.

→ I Östergötland, Södermanland, Gävleborg och Kalmar kostar sterilisering mer för kvinnor än för män.

→ I Värmland och Jämtland utförs inte sterilisering alls.

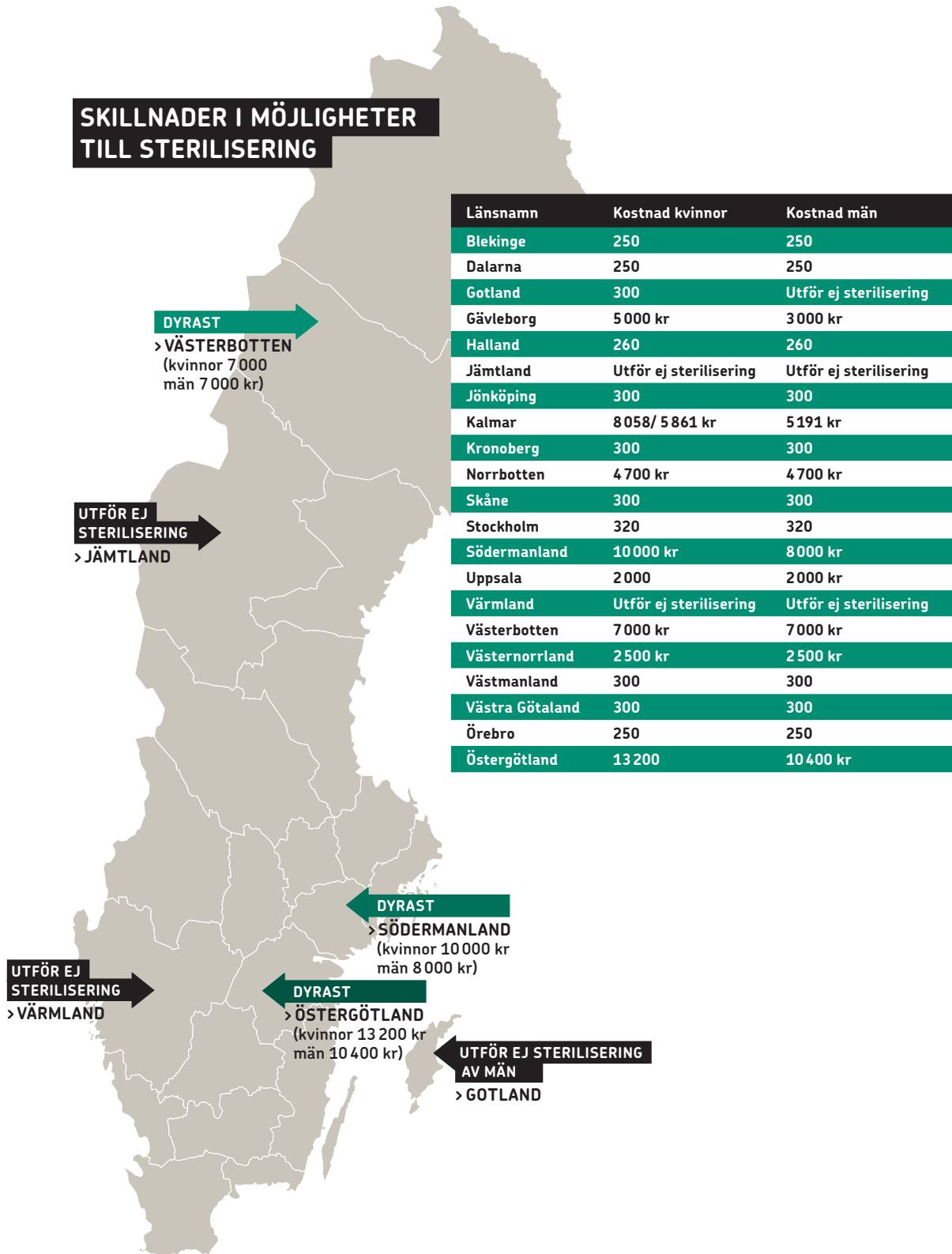
→ På Gotland utförs endast sterilisering av kvinnor och då till patientavgift.

KÄLLOR

»Harmonisering av landstingens regler – nulägesbeskrivning«, promemoria den 17 juni 2010 av SKL.

Beslut från JO, 21 januari 2011:
http://www.jo.se/Page.aspx?MenuId=106&MainMenuId=106&Language=sv&ObjectClass=DynamX_SFS_Decision&Id=5345

SKILLNADER I MÖJLIGHETER TILL STERILISERING

ASSISTERAD BEFRUKTNING: INSEMINATION

Ologiska regler och stora skillnader i landet för par som behöver hjälp med att få barn.

DE PAR SOM BEHÖVER HJÄLP med att bli gravida kan få hjälp på olika sätt idag, de vanligaste metoderna är insemination eller in vitro-fertilisering, IVF.

Vi har valt att titta på några av de regler som finns uppställda kring insemination och IVF och att jämföra dem mellan landstingen och regionerna för att undersöka om vården är jämlik i landet. Denna rapport belyser endast vissa skillnader i dagens regelverk.

Däremot tycker vi att reglerna på många sätt verkar vara godtyckligt utformade, till exempel kan man fråga sig varför åldersgränserna skiljer sig åt som de gör när kvinnans högsta ålder för att få tillgång till insemination varierar från 37 år till 41 år beroende på var hon är bosatt.

För ofrivilligt barnlösa par som får tillgång till insemination varierar också till exempel antalet försök som landstinget eller regionen erbjuder liksom kostnaden per försök. I praktiken skiljer sig kostnaderna med mer än 10 000 kr per försök.

Störst skillnader är det för lesbiska par, eftersom vissa landsting fortfarande har olika regler för heterosexuella och lesbiska som behöver hjälp med att få barn. För lesbiska par är tillgången till insemination mer begränsad och dyrare än för heterosexuella par. Bara ett landsting ger lesbiska och heterosexuella kvinnor lika många försök med insemination. Lesbiska kvinnor i nästan hela landet har alltså mindre möjlighet än heterosexuella kvinnor att bli inseminerade.

Det är uppenbart att det är angeläget att titta närmare på hur vården för ofrivilligt barnlösa bör utformas.

Efter publiceringen av RFSU:s Sverigebarometer 2010 då vi uppmärksammade att lesbiska par själva fick finansiera insemination i bland annat Västernorrland lovade landstingsstyrelsens dåvarande ordförande Elisabet Strömqvist (S) att genast få till en ändring av reglerna. Men det blev maktskifte efter valet i september och reglerna är fortfarande de samma.

ASSISTERAD BEFRUKTNING

I Sverige används främst två typer av assisterad befruktning vid ofrivillig barnlöshet, insemination och befruktning utanför kroppen, IVF. Insemination kan ske med spermier från mannen i ett par eller med givarspermier. I Sverige har heterosexuella och lesbiska par utan barn rätt till hjälp med insemination eller IVF, däremot har inte ensamstående samma möjlighet.

→ RFSU jobbar för att även ensamstående ska ha rätt till assisterad befruktning.

VILLKOREN SKILJER SIG ÅT I LANDET

→ I Värmland och Örebro erbjuder landstingen sex försök till vanlig patientavgift upp till 40 års ålder för kvinnor. Lesbiska par får dela på försöken.

→ I Västernorrland och Västerbotten får lesbiska par bekosta insemination själva (cirka 12 000 kr per försök), heterosexuella par får till vanlig patientavgift hjälp med tre försök upp till att kvinnan är 37 år.

→ Jämtland är det enda landstinget i Sverige som över huvud taget inte finansierar insemination, utan det får alla par göra själva (cirka 12 000 kr per försök). Om paret inte blir gravida efter tre försök får de hjälp med landstingsfinansierad IVF.

ANTAL FÖRSÖK

→ Hur många försök med insemination som erbjuds par varierar i landstingen och regionerna från noll till sex. För lesbiska par varierar antalet försök också beroende på om de tillåts dela på försöken eller inte. Endast i Östergötland får alla kvinnor lika många försök. I nästan hela landet har alltså heterosexuella kvinnor större möjlighet till insemination än lesbiska kvinnor.

→ I Jämtland erbjuds inte insemination alls, istället hänvisas patienterna till IVF-kliniken i Umeå (se tabellen s 12).

→ I Västerbotten och Västernorrland erbjuds inte lesbiska några försök.

→ I 14 av Sveriges 21 landsting och regioner erbjuds endast en av kvinnorna i ett lesbiskt par hjälp med insemination. Det innebär att många lesbiska kvinnor inte får hjälp alls i stora delar av landet.

→ I Östergötland erbjuds alla kvinnor lika många försök. Heterosexuella betalar patientavgift och lesbiska 1500 kr per försök.

→ Sex försök till patientavgift erbjuds alla par i Uppsala, Västra Götaland, Värmland, Örebro och här får lesbiska par dela på försöken.

KOSTNAD

Kostnaden för insemination per försök varierar från den lägsta patientavgiften 230 kronor till cirka 12 000 kr, som det kostar med egen finansiering. Prisskillnaderna beror på om landstingen och regionerna finansierar insemination, storleken på patientavgiften samt om de har samma regler för heterosexuella och lesbiska par eller inte.

→ I Uppsala finns den lägsta patientavgiften 230 kr per besök.

→ I Jämtland får alla par finansiera insemination själv, vilket kostar cirka 12 000 kr per försök och de måste resa till Umeå som ligger i Västerbotten.

→ I Västernorrland och Västerbotten får lesbiska par finansiera insemination själv, jämfört med 300 kr/besök för heterosexuella par.

→ Även i Östergötland lönar det sig att vara heterosexuell. Lesbiska par betalar 1500 kr per besök, jämfört med 300 kr/besök för heterosexuella par.

ÅLDER

Hur gammal en kvinna som insemimeras tillåts vara varierar från 37 år till 41 år. Maxåldern för män ärmellan 54 år och 56 år. I fyra landsting finns ingen maxålder för män.

→ I Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland är maxåldern för kvinnor 37 år.

→ På Gotland får kvinnor som insemimeras vara 41 år.

OLIKA REGLER FÖR HETERO- OCH HOMOSEXUELLA PAR

Västernorrland och Västerbotten är de två landsting som gör störst skillnad mellan lesbiska och heterosexuella par. Lesbiska par får själva finansiera insemination, heterosexuella par får finansiering från landstingen. Landstingen i Västernorrland och Västerbotten betraktar initialt inte lesbiskas barnlöshet som sjukdom till skillnad från heterosexuella pars barnlöshet. Så motiverar de att heterosexuella par får tre landstingsfinansierade inseminationsförsök, men lesbiska par får inga.

Lesbiska kvinnor har betydligt sämre villkor än heterosexuella kvinnor i nästan hela landet. Endast i Östergötland får alla kvinnor, oavsett sexualitet, lika många försök med insemination. Att majoriteten av Sveriges landsting och regioner endast erbjuder en av kvinnorna i ett lesbiskt par hjälp med insemination innebär att många lesbiska kvinnor inte får hjälp alls. I de sex landsting och regioner där lesbiska får dela på försöken har alla kvinnor möjlighet till insemination. Men lesbiska kvinnor har hälften så många försök som heterosexuella kvinnor eftersom de får dela på försöken som erbjuds.

→ I Västernorrland och Västerbotten erbjuds inte lesbiska par insemination.

→ I 14 av Sveriges landsting och regioner erbjuds endast en av kvinnorna i ett lesbiskt par hjälp med insemination. Hälften av alla lesbiska kvinnor i de delarna av landet får ingen hjälp.

→ I Uppsala, Jönköping, Västra Götaland, Värmland, Örebro och Dalarna får lesbiska kvinnor dela på försöken. I de landstingen och regionerna har alltså lesbiska kvinnor hälften så många försök som heterosexuella kvinnor.

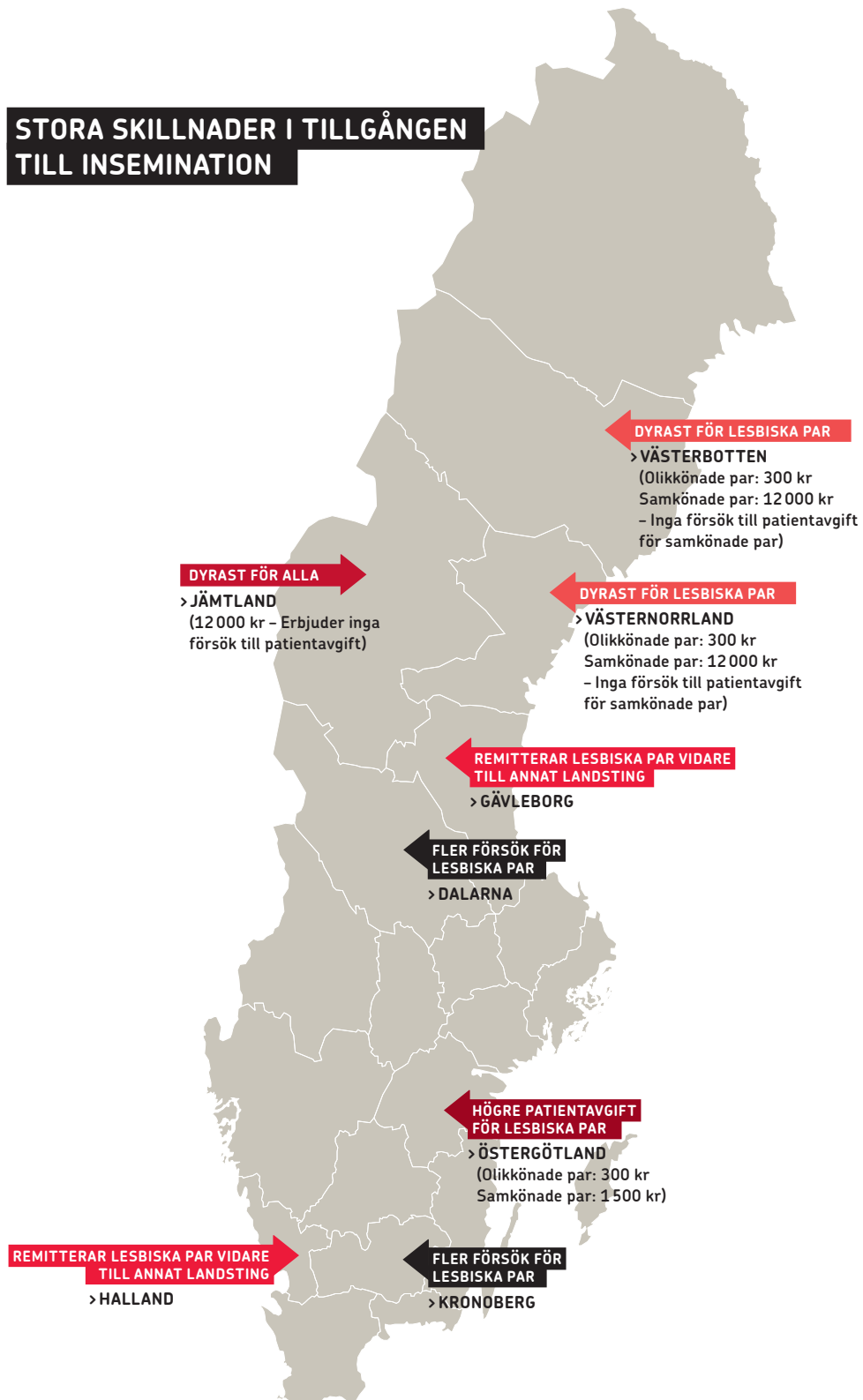
→ I Östergötland får alla kvinnor lika många försök, det vill säga att lesbiska par får dubbelt så många försök som heterosexuella par. Lesbiska betalar 1 500 kr per försök jämfört med 300 kr för heterosexuella (se tabellen s 12).

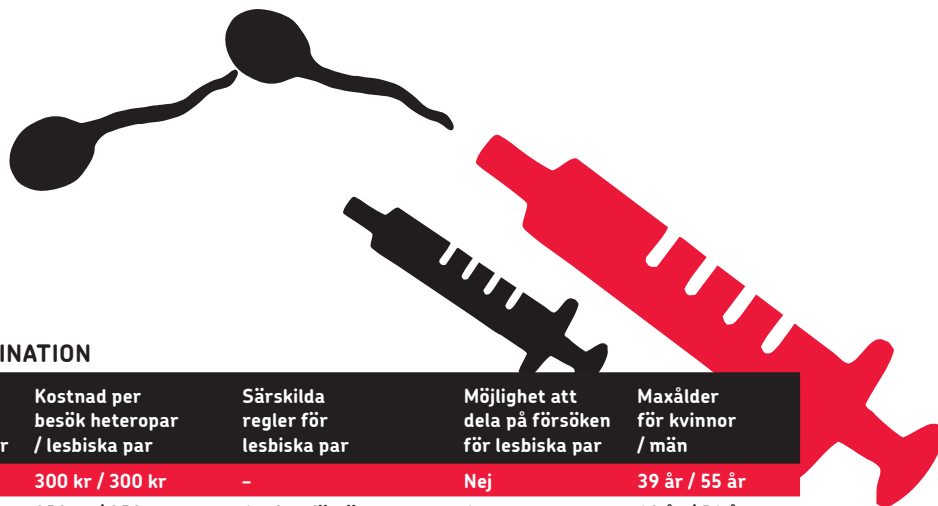
→ I Kronoberg och Dalarna kan lesbiska par få möjlighet till fler försök än heterosexuella par.

KÄLLOR

Patientavgifter 2011, sammanställt av SKL. Finns att ladda ner på: http://www.skl.se/press/nyheter_2/patientavgifter_i_halso_och_sjukvarden
»Harmonisering av landstingens regler - nulägesbeskrivning«, promemoria den 17 juni 2010 av SKL.

**STORA SKILLNADER I TILLGÅNGEN
TILL INSEMINATION**

MÖJLIGHETER TILL INSEMINATION

Länsnamn	Antal försök heteropar / lesbiska par	Kostnad per besök heteropar / lesbiska par	Särskilda regler för lesbiska par	Möjlighet att dela på försöken för lesbiska par	Maxålder för kvinnor / män
Blekinge	5 / 5	300 kr / 300 kr	-	Nej	39 år / 55 år
Dalarna	5 / 6	250 kr / 250 kr	Ja, fler försök	Ja	40 år / 54 år
Gotland	3 / 3	300 kr / 300 kr	-	Nej	41 år / 56 år
Gävleborg	3 / 3	300 kr / (230 kr)	Erbjuder inte lesbiska insem, remitterar vidare till Uppsala	Nej	38 år / -
Halland	5 / 5	260 kr / (300 kr)	Erbjuder inte lesbiska insem, remitterar vidare till Skåne	Nej	39 år / 55 år
Jämtland*	0 / 0	12000 kr / 12000 kr	Erbjuder inte insem.	-	? / ?
Jönköping	2 / 2	300 kr / 300 kr	-	Ja	38 år / 55 år
Kalmar	2 / 2	300 kr / 300 kr	-	-	38 år / 55 år
Kronoberg	3-5 / 5	300 kr / 300 kr	Ja, fler försök	Nej	39 år / 55 år
Norrbottnen	3 / 3	270 kr / 270 kr	-	Nej	37 år / 55 år
Skåne	5 / 5	300 kr / 300 kr	-	Nej	38 år / 54 år
Stockholm	6 / 6	320 kr / 320 kr	-	Nej	40 år / 55 år
Södermanland	2 / 2	300 kr / 300 kr	-	Nej	38 år / -
Uppsala	6 / 6	230 kr / 230 kr	-	Ja	39 år / 54 år
Värmland	6 / 6	250 kr / 250 kr	-	Ja	40 år / -
Västerbotten	3 / 0	300 kr / 12000 kr	Erbjuder inte lesbiska insem.**	-	37 år / 55 år
Västernorrland	3 / 0	300 kr / 12000 kr	Erbjuder inte lesbiska insem.**	-	37 år / 55 år
Västmanland	6 / 6	300 kr / 300 kr	-	Nej	40 år / -
Västra Götaland	6 / 6	200 kr / 200 kr	-	Ja	39 år / 54 år
Örebro	6 / 6	250 kr / 250 kr	-	Ja	40 år / 55 år
Östergötland	2 / 4 (2 försök per kvinna)	300 kr / 1500 kr	Två försök per kvinna samt dyrare	2 försök per kvinna	38 år / 55 år

* I Jämtland erbjuds ingen insemination även om man själv betalar för det, istället måste paren söka vård i exempelvis Umeå i Västerbotten. Håkan Lindström, överläkare på Kvinnokliniken i Skellefteå, som dock inte är ansvarig för de uppsatta reglerna förklarar: »Reglerna som gäller är [...] att lesbiska par där barnlösheten ej beror på sjukdom får egenfinansiera 3 inseminationer, om det inte lyckas kan de få landstingsfinansierad provrörsbefruktning med donerade spermier, och heterosexuella par där barnlösheten inte beror på sjukdom får försöka mellan 2-3 år att åstadkomma spontangraviditet innan de kan komma ifråga för landstingsfinansierad provrörsbefruktning. Heterosexuella par där barnlösheten beror på avsaknaden av spermier p g a sjukdom kan erhålla maximalt 3 landstingsfinansierade donatorinsemineringar. Kostnaden för donatorinsemination styr inte landstinget över utan det bestämmer den privata klinik dit paren vänder sig, för närvarande kostar det på IVF-kliniken i Umeå 12 000 kr per insemination.«

** Lesbiska par får i de här landstingen köpa sina behandlingar privat av valfri vårdgivare för en kostnad på cirka 12 000 kr per försök.

IN VITRO-FERTILISERING: IVF

Stora skillnader i åldersgränser för par som är i behov av IVF.

IVF ÄR EN FÖRKORTNING av in vitro-fertilisering och innebär assisterad befruktning utanför kroppen. IVF kallas även för provrörsbefruktning och är endast möjlighet för par, inte för ensamstående kvinnor och inte heller för par som redan har ett barn. Antalet försök med IVF-behandling och hur gammal kvinnan får vara varierar mellan landstingen och regionerna.

Även här vill vi påpeka att vi tittat på delar av dagens regelverk och jämfört det mellan landstingen och regionerna. Men samma fråga som finns under avsnittet om insemination kvarstår, det vill säga om huruvida reglerna är rimliga eller inte, liksom vår förhoppning att vården för ofrivilligt barnlösa ska ses över.

I ett enda landsting, Östergötland, får alla kvinnor oavsett sexuell läggning lika många försök. I sex landsting och regioner får lesbiska par dela på försöken. I resterande 14 landsting och regioner får kvinnor i lesbiska par inte dela på försöken. Sammantaget innebär det att lesbiska kvinnor i nästan hela landet har mindre möjlighet än heterosexuella kvinnor att få IVF-behandling.

Samtliga landsting och regioner erbjuder IVF till både heterosexuella och lesbiska par för ordinarie patientavgifter, det vill säga 230–320 kr per försök.

ANTAL FÖRSÖK

Antalet erbjudna försök varierar från ett till tre. Fler än hälften av alla landsting och regioner erbjuder tre försök. Lesbiska och heterosexuella kvinnor erbjuds endast lika många försök i Östergötland.

→ I Jämtland och Västernorrland erbjuds ett försök till vanlig patientavgift.

→ I Östergötland får alla kvinnor två försök var upp till 38 års ålder.

→ Lesbiska par får dela på försöken i sex landsting och regioner: Uppsala, Jönköping, Västra Götaland, Värmland, Örebro och Dalarna.

→ I 14 landsting och regioner får endast en av kvinnorna i ett lesbiskt par IVF-behandling.

ÅLDER

Hur gammal en kvinna som får en IVF-behandling tillåts vara varierar mellan 37 till 41 år. Maxåldern för män är mellan 54–56 år. I Västmanland finns ingen maxålder för män.

→ I Jämtland, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland är maxåldern för kvinnor 37 år.

→ På Gotland är maxåldern 41 år.

KÄLLOR

Patientavgifter 2011, sammanställt av SKL. Finns att ladda ner på: http://www.skl.se/press/nyheter_2/patientavgifter_i_halso-_och_sjukvarden
»Harmonisering av landstingens regler - nulägesbeskrivning«, promemoria den 17 juni 2010 av SKL.

Länsnamn	Antal IVF-behandlingar	Maxålder för kvinnor	Maxålder för män	Lesbiska par delar på försöken	Kostnad IVF-behandling
Blekinge	3	39 år	55 år	Nej	300 kr/besök
Dalarna	3	40 år	55 år (54 år inseminering)	Ja	250 kr/besök
Gotland	3	41 år	56 år	Nej	300 kr/besök
Gävleborg	3	38 år	55 år (ingen inseminering)	Nej	300 kr/besök
Halland	3	39 år	55 år	Nej	260 kr/besök
Jämtland	1	37 år	55 år	Nej	250 kr/besök
Jönköping	2	38 år	54 år (55 år inseminering)	Ja	300 kr/besök
Kalmar	2	38 år	55 år	Nej	300 kr/besök
Kronoberg	3	38 år (39 år inseminering)	54 år (55 år inseminering)	Nej	300 kr/besök
Norrbotten	1 + 1*	37 år	55 år	Nej	270 kr/besök
Skåne	3	38 år	54 år	Nej	300 kr/besök
Stockholm	3	40 år	55 år	Nej	320 kr/besök
Södermanland	2	38 år	55 år	Nej	300 kr/besök
Uppsala	3	39 år	54 år	Ja	230 kr/besök
Värmland	3	40 år	55 år (ingen inseminering)	Ja	250 kr/besök
Västerbotten	1 + 1*	37 år	55 år	Nej	300 kr/besök
Västernorrland	1	37 år	55 år	Nej	300 kr/besök
Västmanland	3	39 år (40 år inseminering)	-	Nej	300 kr/besök
Västra Götaland	3	39 år	54 år	Ja	200 kr/besök
Örebro	3	40 år	55 år	Ja	250 kr/besök
Östergötland	2 per kvinna = 4 försök för lesbiska par	38 år	55 år	Två försök per kvinna	300 kr/besök

* En fullskalebehandling och en frystransfer om behandlingen gett möjlighet till fryst embryo.

SKILLNADER I TILLGÅNGEN TILL IVF BEROENDE PÅ ÅLDER OCH PARTNER

